

Əsl xalq övladı o kəslərdir ki, Vətənin təassübünü çəkməklə, öz fədakar həyatları, xeyirxah əməlləri, canlı işləri ilə millətin tərəqqisinə kömək edirlər. Adları tariximizə qızıl hərflərlə yazılmış, böyük xidmətləri kütlələr içərisində daim iftixar və minnətdarlıqla xatırlanan belə görkəmli şəxsiyyətlərdən biri Əziz Məmmədkerim oğlu Əliyevdir.

Əziz Əliyev 1897-ci il yanvar ayının 1-də qədim Azərbaycan torpağında – İrəvan quberniyasının Hamamlı kəndində anadan olub. Atası Məmmədkerim Kərbəlayı Qurbanəli oğlu kənd işləri ilə məşğul idi. Anası Zəhra xanım isə məşhur İrəvan taciri İbrahim bəyin qızı idi.

Əziz Əliyev 8 yaşında öz kəndlərindəki rus-tatar məktəbinə daxil olur və orada ibtidai təhsil alır. 1908-ci ildə o, İrəvandaqı gimnaziyaya qəbul olunur və 1917-ci ildə buranı bütün fənlər üzrə əla qiymətlərlə bitirir. Təhsilini davam etdirməkdə maddi çətinliklərə üzləşən Əziz məktubla Bakı milyonçusu, xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyevə müraciət edir və tezliklə həmin vaxt üçün kifayət qədər böyük məbləğ olan 300 rubl kömək alır. Elə həmin il o, Sankt-Peterburqda tələbkar alimlərin iştirakı ilə aparılan müsabiqədən müvəffəqiyyətlə keçir və Rusiyanın ən nüfuzlu ali tıbb məktəblərindən sayılan Hərbi Tıbb Akademiyasına daxil olur. Elə birinci kursun əvvəllərindən Sankt-Peterburqda səpkili yataqlaqla mübarizə üzrə dezinfeksiya-profilaktika briqadasına işə düzələn Ə.Əliyev aldığı maasla həm öz güzəranını təmin edir, həm də valideynlərinə yardım göstərir.

1918-ci il iyun ayında yay tətili üçün İrəvana gələn Əziz Əliyev burada erməni daşnaklarının yerli əhaliyə qarşı təşkil etdiyi qırğınla rastla-

şır, ailənin onların törədikləri qəndarlıqlardan xilas etmək üçün çətinliklə Naxçıvanın Şərur rayonuna keçirə bilir. Bir müddət orada qaldıqdan sonra anasını və qardaşını Şah-taxtı kəndinə aparır. Yaranmış vəziyyət Əziz Əliyevi Sankt-Peterburqa qayıtmaq, təhsilini davam etdirmək imkanından məhrum edir. 1920-ci ilin may ayında İrəvanda məskən salmış daşnak qoşunları şimaldan gələn bolşevik havadarlarının birbaşa dəstəyi ilə silahlı hücumu keçərək Şərur rayonunu, o cümlədən Şah-taxtı kəndini yerlə yeksan edir, amansız qırğınlar törədirlər. Əziz Əliyevin ailəsi qanlı qırğından salamat çıxma bələ və didərgin düşən Şah-taxtı əhalisi ilə birlikdə Araz çayını keçir və bir müddət Cənubi Azərbaycanın Ərəb-

Əziz Əliyev – görkəmli dövlət və elm xadimi

lər kəndində yaşamağa olur. Həmin il Əziz Əliyevin anası Ərəblər kəndində vəfat edir, 1921-ci ilin iyun ayında isə ailə Şah-taxtı kəndinə qayıtmağa müvəffəq olur. Ə.Əliyev hər iki kənddə tibbi xidmətini davam etdirir, həkim köməkçisi kimi əhaliyə tibbi yardım göstərir.

1923-cü ilin mayında Əziz Əliyev Bakıya köçür. Bu andan etibarən onun həyatının yeni mərhələsi başlayır. Bakıda ilk vaxtlar Azərbaycan SSR Xalq Komissarları Şurasında iş icraçısı, həmin idarənin Ümumi şöbə müdirinin müavini, katibin müavini və nəhayət, Azərbaycan SSR Xalq Komissarları Şurasının katibi vəzifəsini icra edir. Bununla yanaşı, o, yarımcı qalmış ali tıbb təhsilini Bakı Dövlət Universitetinin Tibb fakültəsində davam etdirir. 1927-ci ildə ali məktəbi bitirən gənc mütəxəssis universitetin Daxili xəstəliklər kafedrasında saxlanılır. orada əvvəl ordinator, sonra isə aspirant, assistent və dosent kimi fəaliyyət göstərir. 1929-cu ildə Azərbaycan Klinik İns-

titutunun rektoru vəzifəsinə təyin olunan Əziz Əliyev üç il həmin vəzifəni icra edir.

Həm II Dünya müharibəsindən

mək məqsədilə o yenidən ADTİ-nin rektoru vəzifəsinə qaytarılır. Burada onun rəhbərliyi altında həlli vacib məsələlər üzrə geniş tədbirlər planı hazırlanır. O, azərbaycanlı kadrları işə cəlb edir, onların fəaliyyət dairəsini genişləndirir, ana dilində dərsliklər, dərs vəsaitləri, monoqrafiya və tövsiyələr yazılmasına nail olur. 1932-1935-ci illərdə Əziz Əliyevin rəhbərliyi altında ADTİ-nin əməkdaşları tərəfindən Azərbaycan dilində latin qrafikası ilə 45 adda dərslik və dərs vəsaiti tərtib edilərək, tibb təhsili alan tələbələrini ixtiyarına verilir. Bu o dövürün texniki imkanları üçün çox böyük göstərici idi.

Əziz Əliyev 1941-1942-ci illərdə Azərbaycan KP MK-nın katibi, 1942-1948-ci illərdə isə Dağıstan Vilayət Partiya Komitəsinin birinci katibi vəzifələrində çalışaraq, özünü bacarıqlı dövlət xadimi kimi göstərə bilir. O, 1949-1950-ci illərdə Moskvada ÜİK(b)P MK-nın inspektoru, 1950-1951-ci illərdə isə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifələrində işləyir.

Dağıstan xalqının tarixində Əziz Əliyevin misilsiz xidmətləri olub. 1942-1949-cu illərdə Dağıstana rəhbərlik etmiş Ə.Əliyev burada yerli əhaliyə qarşı siyasi repressiyalara son qoyulmasına, dağıstanlılardan ibarət milli hərbi hissələrin təşkilinə, yerli hakimiyyət orqanlarına dağıstanlıların təyin edilməsinə nail olub. Əziz Əliyevin sayəsində dağıstanlılar bir çox digər xalqlar kimi sürgün edilməyiblər. Dağıstan xalqı Əziz Əliyevi həmişə xüsusi hörmət və ehtiramla yad edir.

1941-ci il avqust ayının 25-də sovet qoşunları İran ərazisinə yeridildikdən sonra Moskvada qərara alınır ki, Azərbaycan SSR-də səfərbər edilmiş partiya, sovet, hüquq-mühafizə, təsərrüfat və mədəniyyət işçiləri mərhələlərlə Cənubi Azərbaycana göndərilsin. Beləliklə, Azərbaycana KP MK katibi Əziz Əliyevin rəhbərliyi altında xüsusi qrup yaradılır.

(Ardı səhifə 4-də)

(Əvvəli 2-ci səhifədə)

Dövlət Müdafiə Komitəsinin göstərişinə əsasən, polkovnik-komissar Ə.Əliyev Təbrizdə yerləşən 47-ci Ordunun Hərbi Şurasının üzvü olur və ona geniş səlahiyyətlər verilir.

1950-1951-ci illərdə Əziz Əliyev Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini, sonrakı illərdə Azərbaycan SSR Elmi Tədqiqat Ortopediya və Bərpa Cərrahiyyəsi İnstitutunun direktoru vəzifələrində işləyir. Ə.Əliyev I və II çağırış SSRİ Ali Sovetinin deputatı seçilib. O həmçinin Azərbaycan SSR Ali Sovetinin I-III çağırış, Dağıstan MSSR Ali Sovetinin II çağırış deputatı olub.

1930-cu illərin ağır repressiyalarından möcüzə nəticəsində xilas olan və Azərbaycanda milli həkim kadrlarının böyük bir dəstəsini bundan xilas edən Əziz Əliyev özü 50-ci illərin əvvəllər

Əziz Əliyev – görkəmli dövlət və elm xadimi

rində haqsız təqiblərə məruz qaldı. Onu əvvəl aşağı vəzifəyə keçirdilər, sonra o vəzifədən də çıxardılar. Professor, elmlər doktoru, bu qədər xidmətləri olan bir insan üç il Sabunçu xəstəxanasında adi həkim işlədi. Ömrünün son illərində isə Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun rektoru vəzifəsində çalışdı.

Ə.Əliyev inzibati işlərdə çalışdığı müddətdə elmi axtarışlarını davam etdirib. O, institutu bitirəndən iki il sonra namizədlik, beş il sonra isə doktorluq dissertasiyasını müdafiə edib. Əziz Əliyevin doktorluq dissertasiyası Azərbaycanda ilk dəfə olaraq SSRİ Elmlər Akademiyasının, Ümumittifaq Komsomolu Mərkəzi Komitəsinin mükafatına layiq görülən dəyərli el-

mi iş idi. O, 1941-ci ildə SSRİ Elmlər Akademiyası Azərbaycan Filialının Rəyasət Heyəti nəzdində elmi şuranın üzvü seçilib, 1956-cı ildə isə professor elmi adı alıb.

Professor Əziz Əliyevin sevimli həyat yoldaşı Leyli xanım birgə böyütdükləri mehriban övladları valideyn tərbiyəsinə layiq və sadıq övladlar olublar. Qızı Zərifə xanım Əliyeva atasının şərəfli yolunu davam etdirib. O, görkəmli oftalmoloq olub, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının akademiki seçilib. Qızı Gülarə xanım Əliyeva görkəmli musiqiçi, mahir piano ifaçısı, oğlu Tamerlan Əliyev tibb elmləri doktoru, professor olub, digər oğlu Cəmil Əliyev tibb elmləri doktoru, professor,

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademikidir.

Əziz Əliyevin 100 və 110 illik yubileyləri Azərbaycanda dövlət səviyyəsində, layiqincə qeyd edilib. Ötən ilin noyabr ayında isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev görkəmli dövlət və elm xadimi Əziz Əliyevin 120 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. İndi ölkəmizdə bu münasibətlə yubiley tədbirləri təşkil olunur, Azərbaycan elminin, təhsilinin, səhiyyəsinin inkişafında danılmaz xidmətləri olan bu böyük şəxsiyyətin xatirəsi ehtiramla yad edilir.

**Sadatxan ƏLİYEV,
Sevinc MANİYEVƏ,
Azərbaycan Təbabəti Muzeyi**